

Fabók Dávid

Új tájegység és emlékhely született

Földrajzi értelemben természetesen nem, de kulturális és lelki értelemben valóban új tájegység született Szentendrén. A Szabadtéri Néprajzi Múzeumban mondhatni régi adósságot törlesztettek az Erdély Tájegység első fázisának, a kisvárosi épületegyüttes létrehozásával. “A szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum Erdély épületegyüttesének csütörtökön megnyílt első kiállítási egységében az érdeklődők bepillantást nyerhetnek nemcsak az erdélyi falu, hanem a székelyföldi városok lakóinak polgárosodó életébe is.” írja az ünnepélyes megnyitó kapcsán a Skanzen honlapja. A most elkészült épületegyüttes igazán nagyszabású, lélekemelő kiállítás és beruházás lett. Ráadásul az erdélyi örménység megjelenése a kiállításban könnyeket is csal az ember szemébe.

Örmény Sírkövek

Óriási megtiszteltetés volt, hogy az ünnepélyes, protokolláris megnyitón részt vehettem és családi érintettségünk kapcsán Dávid Mártonnal, az EÖKK új vezetőjével, dr. Issekutz Ákos, az Országos Örmény Önkormányzat elnökhelyettese és felesége, dr. Hun Eszter mellett személyesen képviselhettük az erdélyi gyökerű örménységet ezen az egyedülálló ünnepen.

Kányádi Sándor *Örmény Sírkövek* című versét énekelte el a Kaláka együttes a hivatalos megnyitó elején. Örmény származásúként az ember rögtön felkapja a fejét, hiszen külön megtiszteltetésként ért bennünket ez az “entrée”. A megnyitó rendezvény számára egy 1200 fő befogadására alkalmas sátrat építettek a szervezők, amelynek mérete önmagában is figyelemre méltó volt, a meghívottak számával, a színpad méretével és a megnyitó kulturális elemivel is jelezve az esemény jelentőségét.

vannak vidékek hova már utat csak romos templom s régi név mutat örmény-kert zsidó-sor magyar-telek örmények zsidók lakták székelyek s akad még itt-ott ki a néhai honosokról tud ezt-azt mondani

vannak vidékek ahol csak a hant tudhatja már hogy ki nyugszik alant régen kikorhadt fejtől a kereszt a zsidók hamvát meg ne itt keresd s ki érti már a megmohosodott márványon az örmény föliratot

vannak vidékek hol a sírlapok négy sarkában finoman faragott négylevelű lóhere mélyed és századok óta nincs egy repedés esőcsöppöt és harmatsöppöket gyűjtögetnek az örmény sírkövek

vannak vidékek hol a madarak a temetőben oltják szomjukat ha szárazság van vagy éppen aszály a gaz-felverte mohos sirra száll iszik s hálából mikor égre kel a holtakért a madár énekel

23 év erőfeszítése

Dr. Cseri Miklós, a Skanzen főigazgatója megnyitóbeszédében rámutatott, hogy az Erdély Tájegység skanzenbeli megjelenésének késlekedése azzal magyarázható, hogy csak 1998-ban, Hámori József miniszter úr akkori engedélyével módosíthatták alapító okiratukat, melynek alapján

Az Erdély épületegyüttes részlete. Köztársasági Elnök Asszony és Főigazgató úr mögött Dávid Antal örmény kereskedő divatáru üzlete látható. (fotó: Skanzen)

a teljes magyar nyelvterület egészére kiterjesztették kutatási és bemutatási jogosultságukat. Ezt követően egy évvel már meg is született a döntés, hogy ennek a tájegységnek meg kell születnie itt, Szentendrén. 23 év tudományos kutatásainak, terepmunkáinak eredménye a most megnyíló kiállítás. Közel ötvezer tárgy szerzeményezése, sokezer kutató óra, konferenciák, interjúk, 10 ezernél több fénykép készítése és átnézése jelzik a projekt monumentalitását. A második ütem, a falusi Erdély bemutatása, mely közel 140 épület felépítését jelenti, főigazgató úr terve szerint 2025-26 táján készülhet el, mellyel teljessé válik majd a Tájegység.

Tudnunk kell kihez tartozunk

Novák Katalin, Magyarország Köztársasági Elnöke beszédében kiemelte, hogy az erdélyi magyar kultúra nem a múltunk egy darabja, hanem a jelenünk része, kulcs a magyar jövőhöz. Erdély nélkül Magyarország sem lenne ugyanaz. Mint mondta,

a szentendrei skanzen erdélyi tájegysége olyan, mint egy csillagkapu, lehetőség arra, hogy átlépjünk tér és idő korlátain, s Erdélyben érezzük magunkat. Kiemelte: harminc évvel a rendszerváltoztatást követően, egy bő évtized következetes nemzetépítő és nemzetudat-erősítő munkája után egyre többen érzik a késztetést, hogy útra keljenek, és személyesen is megtapasztalják, mit jelent, hogy a magyar nemzet határai túlnyúlnak az ország határain.

“Akkor vagyunk igazán erősek, akkor vagyunk képesek megvédeni magunkat, akkor ellenáll a nemzetünk, ha tudjuk, honnan jöttünk, kihez tartozunk. Erről szól a mai nap” mondta a Köztársasági Elnök, utalva a szomszédunkban dúló háborúra. Emlékeztetett arra, hogy éppen a háború miatt még fontosabb, hogy őrizzük, védjük és gazdagítsuk értékeinket, kultúránk kincseit. A hagyományos haderő fejlesztése mellett kell az anyanyelv, a bennünket összekötő és minket lényegileg meghatározó kulturális önazonosság erő-

Petrás Mária és a Szent Efrém Férfikar (fotó: Skanzen)

sítése is. Ez a hely tájékoztató pont lehet minden látogató számára, mert romantizálás nélkül megmutatja, befogadhatóvá teszi kicsiknek és nagyoknak Erdély sokszínűségét és kincseit, megmutat valamit abból a titokból, ami Erdélyt olyanná tette, amilyennek szeretjük – fogalmazott.

Novák Katalin elmondta, a következő évtizedek kiemelt célja, hogy többen, jobban, szebben éljünk, ehhez pedig gondozni kell mindazon értékeket, amelyek hozzájárulnak a Kárpát-medencei és a

diaszpórában élő magyarság fennmaradásához. *“Meg kell őriznünk közös örökségünket, kultúránkat, a magyar nyelvet és teljes kulturális hagyatékunkat, hiszen mindezek összessége a hazához kötés kiindulópontja”* – hangsúlyozta a Köztársasági Elnök.

A megnyitó műsorban e cikk szerzője számára Petrás Mária és a Szent Efrém Férfikar csodálatos és lélekemelő előadása volt a csúcspont, mely tisztán az emberi hang nagyszerűségével és a gregorián

Az Erdély Tájegység látképe a megnyitó napján. A képen Novák Katalin Köztársasági Elnök és dr. Cseri Miklós főigazgató (fotó: Skanzen)

Ükunokák és szépunoka Dávid Antal társaságában. Élő történelem a Skanzenben.

Kyrie dallamaival valóban magasra emelte a jelenlévőket, ahonnan már nemcsak Erdély, de talán az egész világ is látszik, és amelyért őszintén kérhetjük, *Kyrie Eleison*. A megnyitó hivatalos műsorát a Nemzeti Táncgyűttes táncosainak és zenészeinek professzionális előadása zárta, zenében és táncban körbeutazva Erdélyt. Az utolsó mozzanat, az egy szál tárogatóval kísért Székely Himnusz közös éneklése megdobbantotta szívünket.

Magyarörmény emlékhely

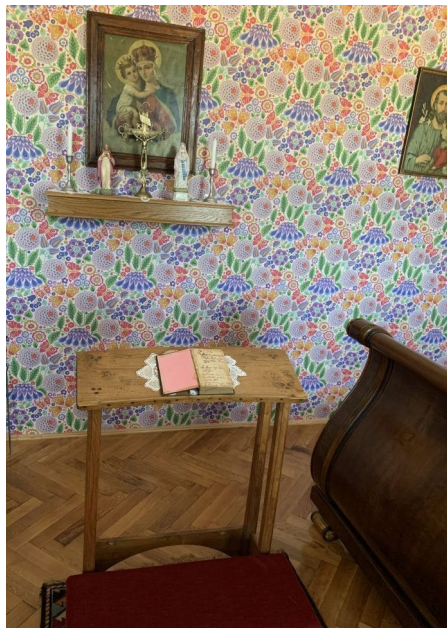
“A XX. század elején a párizsi divat Bécsen, majd Budapesten keresztül eljutott a Székelyföldre is. Kézdivásárhely divatárkereskedői az örmény, római katolikus Wertán családból, majd az oda beházasodó Fejér és Dávid családokból kerültek ki. A boldog békeidők időszakának divatárkereskedésébe csöppenhetnek a látogatók ezen a helyszínen. Ha pedig kedvet kapnak hozzá, akkor a Beöltöző helyszín ruhái közül választhatunk, hogy a korszak divatjának megfelelően jelenhessenek meg.” Idáig

a hivatalos szöveg. De a megvalósult kiállítás több ennél.

Dávid Antal kézdivásárhelyi kereskedő főterén állott üzletét 1913-ban mutatja be a kiállítás. U alakú polc- és pultrendszeren szövetek, férfigallérok, mandzsetták, nyakendők és kalapok sorakoznak. Korabeli pénztárgép is áll a pulton, valamint a szövetek között olyan tekercek is találhatóak, melyeket ugyanattól a gyártótól szereztek be a kiállítás létrehozói, melyektől vélhetően Dávid úr is rendelhetett anno, hiszen a gyártó már akkor is szállított az erdélyi városokba. De a modern múzeumpedagógiai módszereknek és a kiállítás élményszerűvé tételének hála személyesen is találkozhattam úkapámmal, aki a pult mögött állva, nagy mosolyal köszöntötte a leszármazottakat. Sőt, a beöltöző szobában, ha kedvünk tartja be is öltözhetünk a korabeli ruhákba és azokban flangálhatunk a kisváros főterén.

Az üzletet rejtő ház emeletén az örmény polgári család lakásába léphetünk be, a nappali, konyha, étkező mellett a férfiszó-

bát és a hálót is megtekinthetjük. A hálóban házioltár előtt térdeplő, melyen a család 200 éves imakönyve is kiállításra került. Első oldalán szépen vezetve névvel és évszámmal, hogy mikor ki imádkozott a könyvet kézben tartva. A lakásból átlépve az örménységet bemutató kiállítási szobákba, megismerkedhetnek a látogatók az

Házioltár és a család 200 éves imakönyve

örménység sokszor keserű, menekülésekkel teli életére, de arra is, hogy Erdélyben biztos hazára, befogadó nemzetre találtak, melynek így odaadó kultúra és társadalom alkotó tényezői lettek. A tárlókban a Dávid család "Arany Bibliája" is helyet kapott, hiszen az örmények Erdélyben is katolikusok lévén hitüket büszkén tartották.

A család leszármazottaiként hatalmas megtiszteltetés volt a kiállítás létrehozásában közreműködni és külön megtisztelő volt, hogy *Novák Katalin* Köztársasági Elnök Asszony és dr. *Cseri Miklós* főigazgató úr éppen az örmény üzletet és kiállítást látogatta meg először, ükapánk boltjának ajtajában pedig mi fogadhattuk őket, rövid beszélgetés után pedig egy közös családi képet is készítettünk velük.

A most létrejött Erdély Tájegység és benne a Dávid család örmény üzlete és lakása nemcsak professzionálisan, átgondoltan, mégis modern módszerekkel elkészített kiállítás lett, de a szívvel-lélekkel megálmodott és végigvitt kivitelezéssel olyan örmény emlékhelyet ad az Erdélyi gyökerű hazai örménységnek, mely méltó módon állít emléket az idén 350 éve Erdélybe települt örmény őseinknek.

Köszönet érte, legyünk büszkék rá!

Megjelent: www.eokk.hu

Balogh Jenő

Áprilisi Klub

Az áprilisi Klub a genocidium rendezvénysorozat egyik része volt.

Dr. Benedek Katalin művészettörténész, *A FÁJDALOM IHLETŐ EREJE* címmel tartott a népiirtásról szóló megemlékező előadást, kiegészítve a 1915 évi események képeivel a háttérben.

Ezután a közönség megnézhetette *Antonia Arslan* *Pacsirtavár* című regénye alapján készült RUBIN ÉS VÉR oratóriumát az ANI Budavári Örmény Színház előadásában, amelyben örmény dal, saragán és zongora muzsika csendült fel.

Az emberiség ellen elkövetett bűn a NÉPIRTÁS. Örmény nemzetünk soha el nem felejtí az 1915-ös törökországi tragédiát. Békében élő emberek el nem tudják képzelni, mire képes a gyűlölet.

Az estet az EÖGYKE, EÖKK, a Budavári Nemzetiségi Önkormányzat és a XV. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat rendezte.

dr. Benedek Katalin, művészettörténész

A fájdalom ihlető ereje

„A 20. század első nagy népiirtása az örményekkel történt meg, amikor az őshaza ma Törökországhoz tartozó részén élő örményeket, mintegy 1 500 000 embert irtottak ki a törökök. A már a 19. század végén megindult örményülködésnek összesen mintegy 2 500 000 örmény esett áldozatul. A népiirtás elől menekülők szétrajzottak

a nagyvilágban. Érkeztek kis számban Magyarországra is, hisz itt már évszázadok óta éltek örmények diaszpórában. Őseink még 1239-ben menekültek el az őshazából, az „ezerornyú Ani” fővárosból a szeldzsuk török, mongol támadások miatt. Hosszú évszázadok menekülése után 1672-ben Erdélyben találtak mene-